

14 - 18 iyul 2022-ci il

Türküstan

www.turkustan.az

Teatr həmişa cəmiyyətin güzgüsü olub və bizi həmişa bu güzgüdə özümüzü görmüşük. Bəniyə bu güzgüdə biz artıq özümüzü görmürük? Buna səbəb nədir?

Məsələ ondadır ki, teatr yaradığı gündən bu günə kimi insanların qarşısına çıxan problemlərin həlli yollarını göstərib. İstər klassika, istər müasir dramaturgiyanın səhnə həlli, birmənali şəkildə müasir insan problemlərinin həlline yardımçı olmalıdır. Demək, tamaşa elə qurulmalıdır ki, günümüzə səsləşsin.

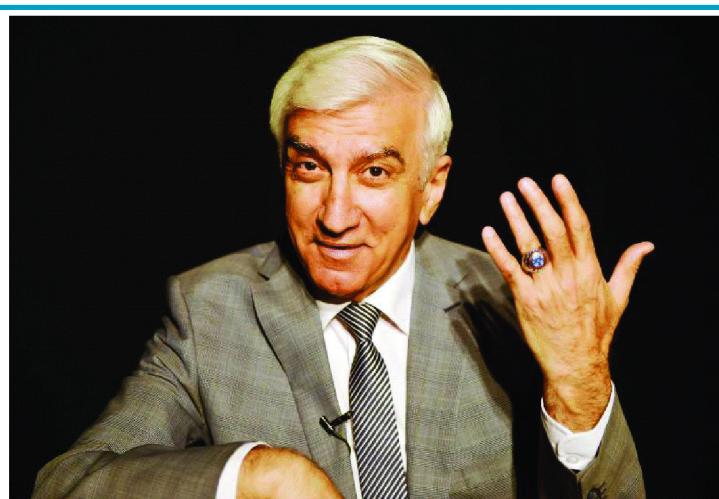
dir. Teatrın direktoru baş rejissorun yaradıcılıq fəaliyyətinə imkan ve şərait yaradan məmurdur. Onun işi baş rejissorun yaradıcılıq işinə təkan verməkdir.

Men bu yaxınlarda hörmətli nazirimiz Anar Kərimovla da səhbətimdə bunu qeyd etmişəm. Onunla bir saat yaxın səhbətimiz oldu. Anar müəllim gözəl insan, maraqlı şəxsiyyət, təşkilati işləri gözəl bilən təcrübəli diplomatdır. O, məndən, teatr və kino sahəsində təcrübəli bir şəxs, bir aşıqqaqlı kimi müasir teatr və kino proseslərini, teatr strukturunu

teatr, kino və digər sahələr üçün peşəkar və istedadlı kadrlar hazırlayan ali təhsil ocağıdır. Mədəniyyət və incəsənət müəssisələrində, o cümlədən teatrarda peşəkar kadrların 99% -ni bu təhsil ocağı təmin edir. Bəlkə ali təhsil ocağı peşəkar kadr yetişdirmir?

İlham Namiq Kamal
“Şöhrət” ordenli,
Xalq artisti,
Professior,
Prezident təqaüdçüsü

Əlbəttə, ali təhsil ocağı çox istedadlı kadrlar yetişdirir. Bəs bu kadrların əksəri niyə teatrlara yol tapa bilmirlər? Teatrı sevən baş rejissor və direktor olmalıdır ki, gənc və istedadlı kadrları işlə təmin etsin. Etiraf etməliyik ki, teatrlarda baş rejissorun elə bir səlahiyyəti yoxdur. Teatr-

müsəkülə dönüb. Aktyorun səs çaları və nitq mədəniyyəti nədir? Keçmiş aktyorları yada salaq: Ağasadiq Gəraybəyli, Möhsün Sənani, Hökümə Qurbanova, Əliağa Ağayev, Leyla Bədirbəyli, Ağahüseyn Cavadov, İsmayıllı Osmanlı və digərləri. Allah onlara rəhmət eləsin. Onların hər birinin özlərinə məxsus səs çalarları və nitq mədəniyyəti xatirimizdə canlanır. Onları bir-biri ilə qarışdırmaq mümkün deyildi. Elə bu səbəbdən biz onları indiyə kimi unuda bilmirik. Sonrakı nəslə xatırlayaq: Səməndər Rzayev, Kamal Xudaverdiyev, Fuad Poladov, İlham Namiq Kamal, Yaşar Nuri, Əliabbas Qədirov, Mikayıllı Mirzə, Şəfiqə Məmmədova, Amaliya Pənahova və digərləri. Bu sənətkarın da səs çalarları müxtəlifliyi ilə seçilirdi. Onları da qarışdırmaq mümkün deyildi. Səs çalarlarının müxtəlifliyi və rəngarəngliyi insanı valeh edirdi. Bunu heç kim dana bilmez.

Bu gün isə istənilən teatrın tamaşasında səhnədə 20 nəfər

nin müxtəlifliyindən danışırıqsa, aktyorun xarici görünüş məsələsində də danışmalıyıq. Bu da yaralı mövzudur. Bayaq adları çıxılın sənətkarların hər biri səs çalarlarının şirinliyi və cazibəsi ilə bərabər, həm də vizual baxımdan səhnə görkəminə malik aktyorlar olublar. Onların boy-buxunu, üz cizgiləri, səs imkanları və söz yox ki, istədədləri və plastikası bir-birini tamamlayıb, vəhdət təşkil edirdi. Rejissorlar da onlara obraz həvalə edəndə heç bir çətinlik çəkmirdilər.

Gəlin indi teatrlarımızdakı aktyorlarımız yada salaq. Mən düzü heç boyu 1 metr 70 sm olan aktyor xatırlaya bilmirəm. Əksəriyyəti balaca-balaca xalalar və əmilərdir. Teatrlarda sanki bili-rəkən istedadsız və xarici görü-nüş etibarı ilə səhnəyə yararsız insanları işə götürürər. Niyə? Çünkü təmanna və tanışlıq istə-dadlı insanların teatra yoluna çə-pər çəkir.

Yaxşı yadimdadır, rəhmətlik Hacıbaba Bağırov Musiqili Ko-

Bələ olan təqdirdə gəlin teatrlarımıza nəzər salaq, görək teatrlarda günümüzə səslesən tamaşalar var, ya yox?!

Əlbəttə, yoxdur...

Gəlin səhbətimizi əyanlılaşdırır. Respublikamızda 27 dövlət teatrı fəaliyyət göstərir. Bu teatrların tamaşaları haqqında kifayət qədər məlumatlıyıq. Bu məlumatlara əsaslanaraq deyə bilerik ki, biz əziz və doğma teatrımızı heç də kifayət qədər sevmirik. O zaman bələ bir sual yaranır: bəs biz doğma teatrı niyə sevmirik? Axi, sevməliyik.

Gəlin faktlara nəzər salaq və teatrı sevməməyimizin köklərini araşdırıq.

Bu polemikaya teatrşunaslar, dramaturqlar, rejissorlar, aktyorlar və sair peşə sahibləri qoşula bilər. Və mənə elə gəlir ki, bu, işin xeyrinə olar.

İlk növbədə gəlin teatrın strukturundan başlayaqq. Müasir dövrümüzdə teatrın strukturu düzgün qurulub, ya yox? Fikirlər müxtəlif ola bilər. Mənə qalara, deməliyim ki, teatrın strukturu düzgün qurulmayıb. Mən bunu çoxsaylı müsahibələrimdə və əməkşərlərimdə dəfələrlə qeyd etmişəm. Fikirlərimi açıqlayım. Bütün müasir dünyada, hətta keçmiş sovetlər dönməmində fəaliyyət göstərən teatrlarda rejissor əsas sima sayılıb, teatrın düşünən beyni hesab olunurdu. Bu belə-

Biz teatri niyə sevmirik?

Həqiqəti heç kim demək istəmir...

barədə soruşdu. Mən hər şeyi ona danışandan sonra Anar müəllim dedi ki, “indı mənə hər şey ayındır. Siz qeyd etdiyiniz kimi, teatrın düşünən beyni baş rejissordur. Direktor isə, teatrdə baş rejissora yaradıcılıq imkanlarına yardımçı olan məmurdur. Bunları bir-biri ilə qarışdırmaq olmaz”.

Bu birinci məsələdir. İkinci məsələ isə, Azərbaycan teatrında kadr məsələsidir. Söhbət peşəkar kadrlardan gedir. Biz yaxşı bilirik ki, Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universiteti milli

lara kadrların işə qəbul məsələsi-ni direktor həll edir. Çünkü möhür onun əlinde, səlahiyyət ondadır. O isə kimi istəyir, onu da işə qəbul edir. Teatrlara ən istedadlı, ən zəif kadrlar gəlir. Sual oluna bilər: bəs bu adamlar teatra neçə düşür? Çox sadə. Onlar tanışları, əmləri, dayıları, xalaları vasitə ilə teatrlara yol tapırlar. Bu səbəbdən teatrlar bu gənki duruma düşübər.

Məhz bu səbəbdən teatrlarda müxtəlif səs çalarlarına, nitq mədəniyyətinə malik aktyor tapmaq

olsa da, elə bil bir səs var. Sual oluna bilər: niyə rəngarənglik yoxdur? Bəs ali təhsil ocağı niyə rəngarəng səs çalarına malik kadr yetişdirmir?

Yenə eyni sual və eyni cavab. Əlbəttə, yetişdirir. Amma, həmin istedadlılar teatrın yol tapa bilmir. Yenə dayıların, əmlərin, xalaların “kadr siyaseti” istedadlı insanların yollarına çəpər çəkir. Ona görə də teatrlarda aktyorlar nitq mədəniyyəti bu səviyyədər.

Nitq mədəniyyəti, səs çaları-

Nitq mədəniyyəti, səs çalarının müxtəlifliyindən danışırıqsa, aktyorun xarici görünüş məsələsində də danışmalıyıq. Bu da yaralı mövzudur. Bayaq adları çıxılın sənətkarların hər biri səs çalarlarının şirinliyi və cazibəsi ilə bərabər, həm də vizual baxımdan səhnə görkəminə malik aktyorlar olublar. Onların boy-buxunu, üz cizgiləri, səs imkanları və söz yox ki, istədədləri və plastikası bir-birini tamamlayıb, vəhdət təşkil edirdi. Rejissorlar da onlara obraz həvalə edəndə heç bir çətinlik çəkmirdilər...

mediya Teatrina rəhbərlik edəndə mənim təqdimatımla 12, ya 15 istedadlı tələbəmi işə qəbul etmişdi. Mənim təqdimatım kifayət etmişdi. Bu gün həmin aktyorlar teatrdə aparıcı obrazlar ifa edirlər. Amma indi belə təqdimat mümkün deyil. Mən bu yaxınlarda iki istedadlı tələbəmin teatra qəbul edilməsi ilə bağlı Musiqili Teatrin baş rejissoru Cavid İmamverdiyevə müraciət etmişdim. O da həmin iki nəfəri: Rüfət Umudov və Əlizaman Abbasovu qəbul etdi, səslerini dinlədi. Onların hər ikisi Mədəniyyət və İncəsənət Universitetinin musiqili teatr aktyoru kursunu bitiriblər. Hər ikisi gənc boy-buxunu, səs çalarlarını və istedadları ilə teatr üçün tapıntı idi. Baş rejissor C. İmanquliyev teatrin direktoruna gənc kadrların işə qəbulu ilə bağlı müraciət edəndə, o deyib ki, ştatda yer yoxdur. Beləliklə, gənc kadrlar teatrdan uzaq düşübər. Axi istedadlı insanları teatrdan uzaqlaşdırmaq olmaz.

İndi isə, teatrin daha bir vacib sahəsi haqqında fikirlərimi bildirmək istəyirəm. Teatrın repertuar məsələsi vacib məsələdir. Hamimiz yaxşı bilirik ki, teatrların repertuarı onların simasıdır. Bu gün belə bir dəb yaranıb. Teatrlar yeni-yeni layihələr meydana çəxirirlər.

(ardı gələn sayımızda)

Oxu, oxut, abune ol!